

SPOTŘEBITEL A UŽITEČNOST

Mikroekonomie

Racionální volba

- Lidé jsou racionální tvorové, vedení vlastním zájmem člověk „homo economicus“
- Každý jednotlivec činí rozhodnutí určená k tomu, aby maximalizovala jeho osobní blaho založené na rozumném zhodnocení všech faktů
- Spotřebitel se rozhoduje pro takovou volbu, která poskytuje největší užitek (uspokojení) s co nejmenším vynaloženým úsilím
- Adam Smith (1723-1790), před ním Aristoteles (350 l. př. K.) Francois Quesnay (cca 1750) - primárním ekonomickým stimulem každého je jeho vlastní zájem

Teorie racionální volby

- V současnosti se myšlenka „homo economicus“ označuje jako teorie racionální volby spotřebitele.
- lidé činí nejrůznější ekonomická rozhodnutí založená na nákladech a přínosech (bankovní lupič – přínosy > náklady)
- 1992 Gary Becker (Nobelova cena za ekonomii v oblasti TRV – aplikace na rodinu, zločiny a lidský kapitál)
- Je idea TRV realistická?

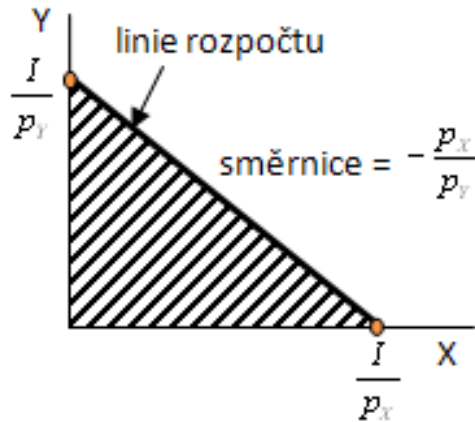
Teorie spotřebitele

- Spotřebitel spotřebovává – zvolí kombinaci statků a služeb, která mu při dané úrovni důchodu přinese nejvyšší možný užitek
- dvě otázky:
  - JAKÁ KOMBINACE JE PRO MĚ NEJLEPŠÍ?
  - MOHU SI TUTO KOMBINACI DOVOLIT?
- Určitá přesně stanovená kombinace statků -
SPOTŘEBNÍ KOŠ
- Omezené finanční množství prostředků, které máme pro kombinaci určenu – ROZPOČTOVÉ
OMEZENÍ SPOTŘEBITELE

$$P_x \cdot x + P_y \cdot y = I$$

Teorie spotřebitele

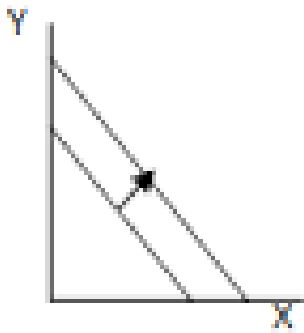
- Soubor spotřebních košů, které má spotřebitel při daném rozpočtovém omezení možnost získat **MNOŽINA TRŽNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ**
- Hranici množiny tržních příležitostí tvoří **LINE ROZPOČTU (BL)**

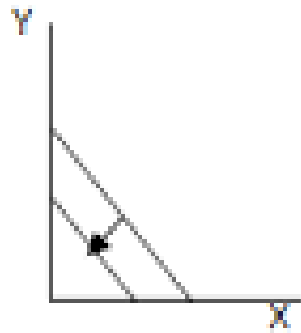
soubor tržních příležitostí (tj. všechny dostupné spotřební koše při daných cenách statků a příjmu spotřebitele)

Teorie spotřebitele

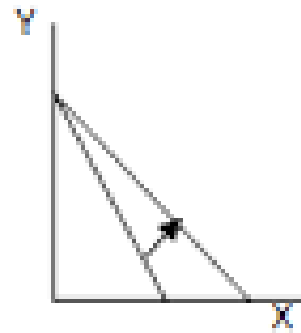
- LINIE ROZPOČTU (BL) a její polohy

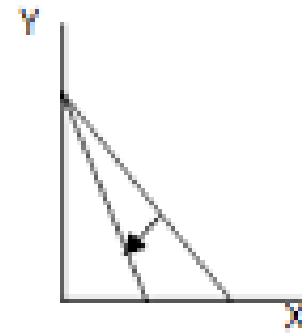
zvýšení
důchodu

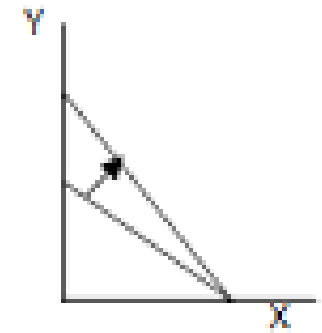
snížení
důchodu

zlevnění statku X
(tj. snížení P_X)

zdražení statku X
(tj. růst P_X)

zlevnění statku Y
(tj. snížení P_Y)

Teorie spotřebitele

- Linie rozpočtu je negativně skloněná přímka
  - sklon vyjadřuje ochotu spotřebitele nahrazovat jeden statek druhým
  - určujeme jako podíl ceny statku X na ceně statku Y (P_x/P_y)

V rámci ekonomické teorie je sklon označován jako
MEZNÍ MÍRA SUBSTITUCE VE SMĚNĚ

$$MRSE = P_x/P_y$$

Spotřebitelské preference

- Preference spotřebitele – zjištění, že jeden statek je lepší (užitečnější), než druhý
- Jak popsat spotřebitelovy preference? UŽITEK...
- budeme preferovat statek x před statkem y, pokud spotřeba x přinese lepší užitek než spotřeba statku y
- JAK ALE MŮŽEME ZMĚŘIT UŽITEK?
- dva přístupy – kardinalistická a ordinalistická verze

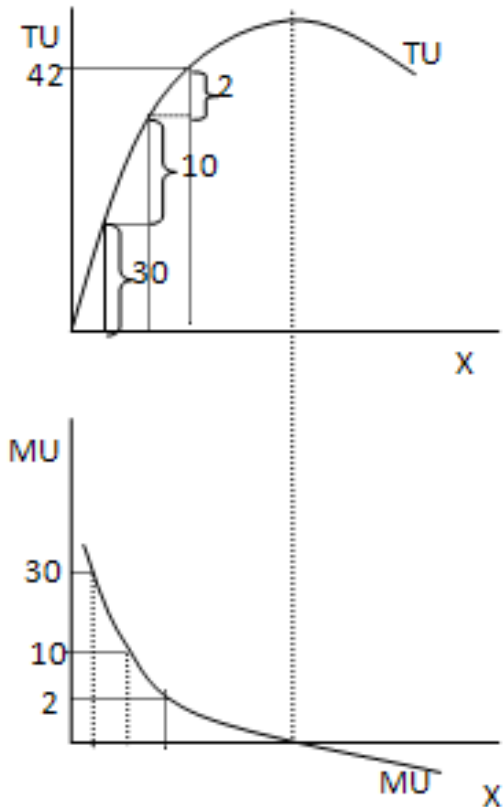

Kardinalistický přístup

- **Kardinalismus** (původ slova kardinální – rozhodující) považuje užitek za měřitelný
- kardinální jednotky – utility, užitky (William Stanley Jevons, 1871, neoklasická škola)
- Další představitelé Carl Menger, Hermann Heinrich Gossen
- Měříme pomocí celkového užitku a mezního užitku
- **CELKOVÝ UŽITEK (TU)** – užitek z celkové spotřeby

Kardinalistický přístup

- S růstem spotřebovaného množství se užitek spotřebitele zvyšuje stále pomaleji
- BOD NASYCENÍ
max TU = MU rovno 0
- Pak celkový užitek klesá a mezní je záporný

Ordinalistický přístup

- Na rozdíl od kardinalismu tento přístup tvrdí, že užitek nelze měřit, jen seřadit do ORDINÁLNÍ ŠKÁLY
- statky jsou uspořádány tak, že se statek s nejnižším užitekem nachází před statkem s druhým nejnižším užitekem atd., atd.
- Představitelé Vilfredo Pareto, Francis Ysidro Edgeworth a John Richard Hicks
- JAK TEDY VYPADÁ TENTO PŘÍSTUP?

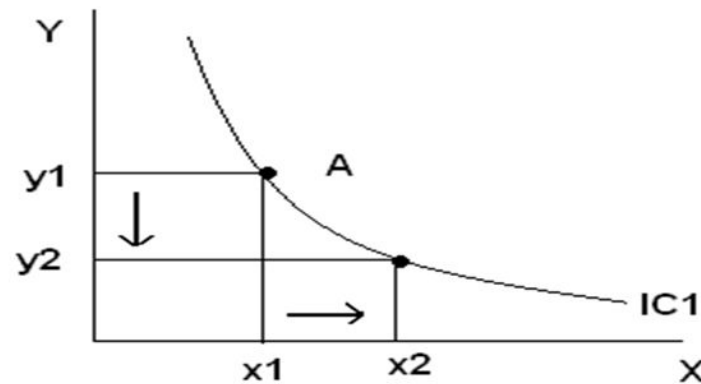
Ordinalistický přístup

- Základem je indifferenční analýza, nebo-li teorie chování spotřebitele (tvůrce Vilfredo Pareto)
- Princip spotřebitelské substituce – spotřebitel vybírá mezi statky, které jsou substituty, takovou kombinaci, která mu přináší stejné uspokojení
- graficky - INDIFERENČNÍ KŘIVKA, jejímž autorem je F.Y. Edgeworth (1881)
- IC znázorňuje všechny spotřební koše, které přinášejí stejnou úroveň užitečnosti – spotřebitel je zcela lhostejný (indiferentní) vůči tomu, který koš bude spotřebovávat

Ordinalistický přístup

Indiferenční křivka

Sklon křivky ukazuje míru nahraditelnosti dvou statků = míru substituce

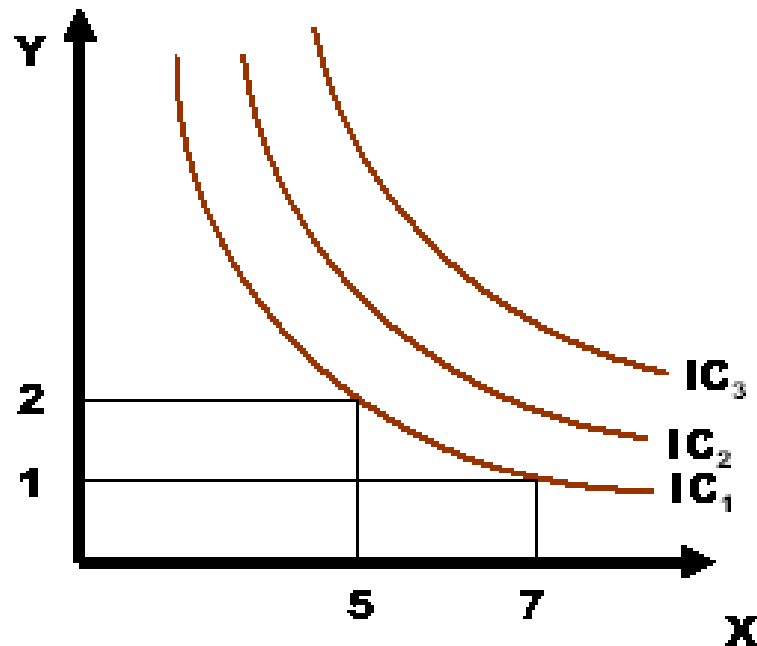
Ordinalistický přístup

- Poměr, ve kterém se nahrazuje jeden statek druhým, je míra spotřebitelské substituce
- pro rozhodování spotřebitele je klíčová MEZNÍ MÍRA SUBSTITUCE (autor John Hicks, 1939)
- MRSc je poměr, ve kterém spotřebitel nahradí malý úbytek jednoho statku přírůstkem druhého statku tak, aby se jeho uspokojení nezměnilo

$$MRSc = MU_x / MU_y$$

Ordinalistický přístup

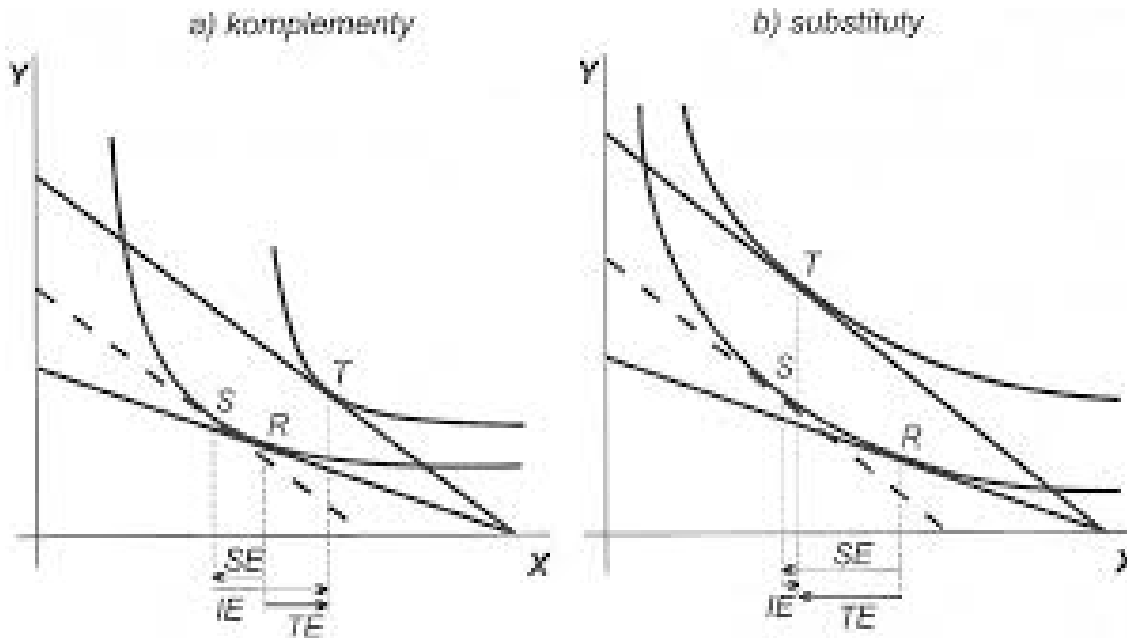
- Soubor indifferenčních křivek tvoří **INDIFERENČNÍ MAPU** – každá vyšší křivka zobrazuje vyšší užitečnost spotřebitele

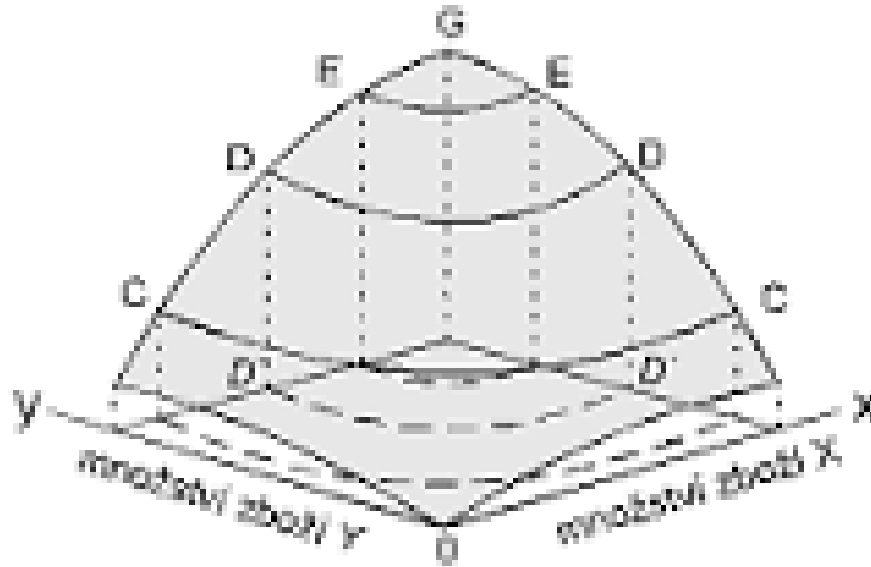
Ordinalistický přístup

- „Prohnutí“ křivek je závislé na míře substituce
  - a) omezená míra substituce (salát a coca-cola)
  - b) vysoká míra substituce (salát a žampiony)

Ordinalistický přístup

- Alternativní zobrazení indifferenčních křivek

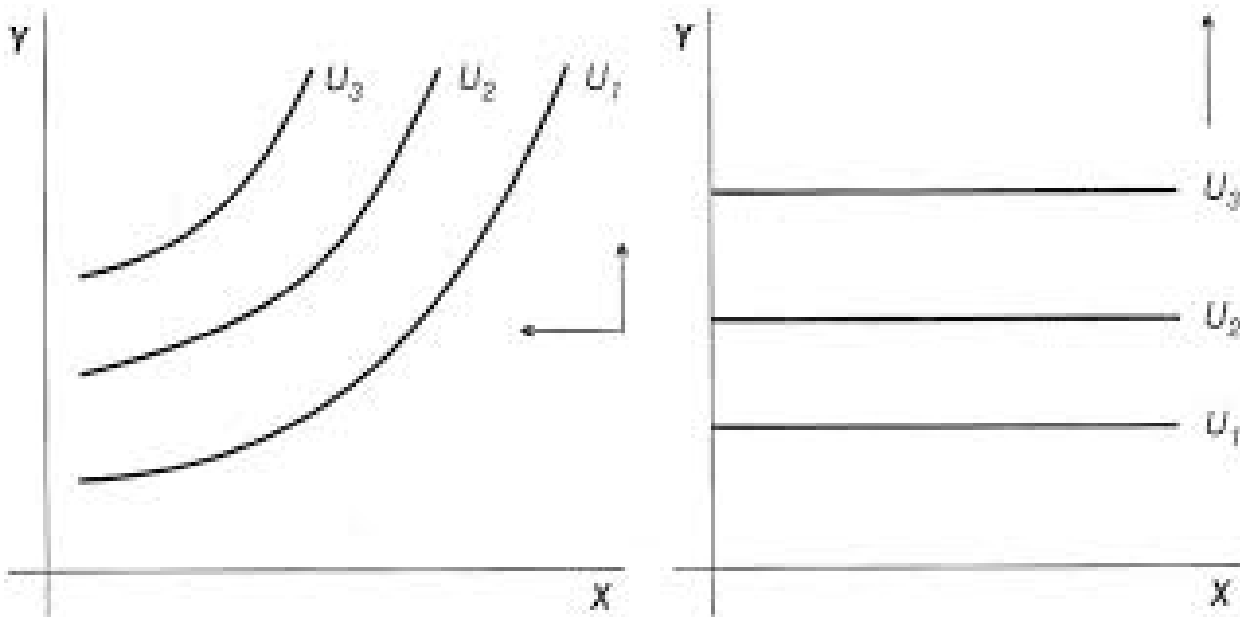

Ordinalistický přístup

- Charakteristika IC:
  - Křivky jsou KONVEXNÍ k počátku – mezní míra substituce se zvyšuje tím, jak spotřebitel postupuje po IC směrem nahoru (stále více nahrazuje statek x statkem y)
  - Mají KLESAJÍCÍ TVAR - snížení spotřeby jednoho statku je kompenzováno zvýšením spotřeby druhého statku
  - NIKDY SE NEPROTÍNÁJÍ – pokud ano, tak je spotřebitel iracionální (nevyzná se ve svých preferencích a všechny kombinace by byly stejně uspokojivé)

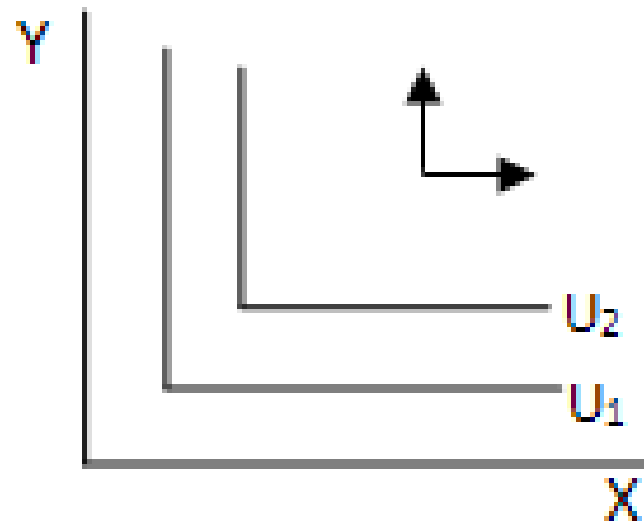
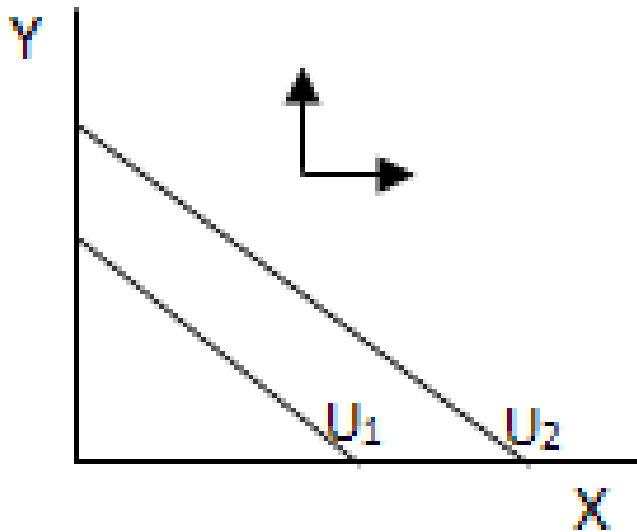
Ordinalistický přístup

- ALE ! Výše uvedené charakteristiky platí pro statky žádoucí (s pozitivní preferencí)
- STATKY (X) NEŽÁDOUCÍ ČI LHOSTEJNÉ

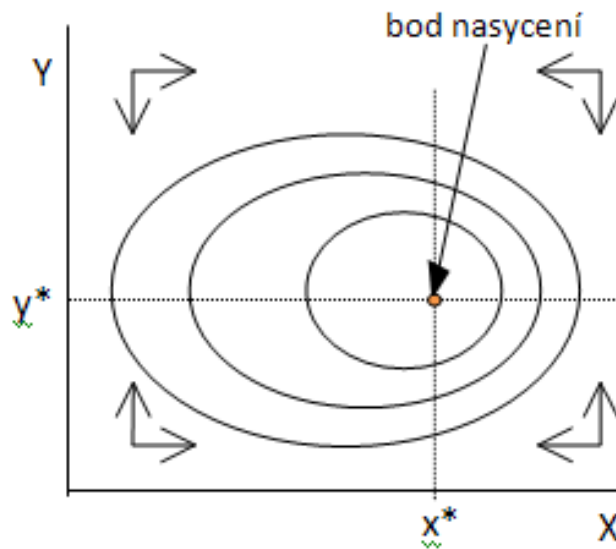
Ordinalistický přístup

- DOKONALÉ SUBSTITUTY A KOMPLEMENTY

Ordinalistický přístup

- JEDNA MOŽNÁ KOMBINACE

• **PRO DNEŠEK VŠE...**